

Porezi na duhan spašavaju živote

WHO Croatia Country Office

Povećanje cijene duhana kroz oporezivanje jedna je od najučinkovitijih mjera za smanjenje upotrebe duhana i spašavanja života. Upotreba duhana je vodeći uzrok smrti, uzrokuje smrt oko 6 milijuna ljudi godišnje u svijetu, a u samoj Europskoj regiji SZO oko 1,6 milijuna smrti. Najviše pridonosi nezaraznim bolestima poput raka pluća i srčanim bolestima.

Prema procjenama SZO, kad bi sve zemlje povećale porez na cigarete za 50%, bilo bi 49 milijuna manje pušača, te izbjegnuto najmanje 11 milijuna smrti koje se pripisuju pušenju. U prosjeku, procjenjuje se da bi povećavanje cijena duhanskih proizvoda za 10% smanjilo upotrebu duhana za 4% u zemljama s visokim dohotkom i za oko 5 % u zemljama s niskim i srednjim primanjima. SZO preporučuje da porezni udio bude najmanje 75% maloprodajne cijene najpopularnijih marki cigareta. Od 53 zemlje u Europskoj regiji SZO-e, 26 zemalja je uvelo takve propise. To Europu, u odnosu na druge regije SZO-e, čini globalnim liderom u oporezivanju duhana i cijenama.

"Porezi nisu nikad popularni, ali oni su naš najjači saveznik u spašavanju života kroz nadzor nad duhanom. U 26 od 53 naše zemlje članice, porez predstavlja 75% ili više maloprodajne cijene cigareta, a mi nastojimo da preostalih 27 zemalja slijede taj primjer. Oporezivanje duhana spašava živote i stvara prihod koji zemlje članice mogu uložiti u javno zdravstvo: to je *win – win* rješenje", kaže Zsuzsanna Jakab, Regionalna direktorica SZO-e za Europu.

Učinci povećanja cijena na mlade su značajni, i vode smanjenju potrošnje duhana po stopi dva do tri puta većoj nego kod odraslih. Istraživanje provedeno 2010. godine u 20 zemalja nižeg-srednjeg dohotka ustvrdilo je da bi porast cijena od 10% smanjio potrošnju među mladima prosječne dobi od 14 godina za 18%, što je više od tri puta veća stopa nego kod odraslih.¹

Globalne procjene SZO-e pokazuju da ako se porezi uvećaju za 50 % po pakiranju, vlade bi zaradile dodatnih 101 milijardu dolara prihoda - sredstva koja bi se mogla uložiti za borbu protiv raka, kardiovaskularnih bolesti i drugih nezaraznih bolesti, smanjujući tako opterećenje zdravstvenih sustava koji su ograničeni sredstvima.

¹ Kostova D, Ross H, Blecher E, Markowitz S. Prices and cigarette demand: evidence from youth tobacco use in developing countries. Cambridge MA: National Bureau of Economic Research; 2010 (NBER Working Paper #15781).

Zdravstvene prednosti su brzo mjerljive

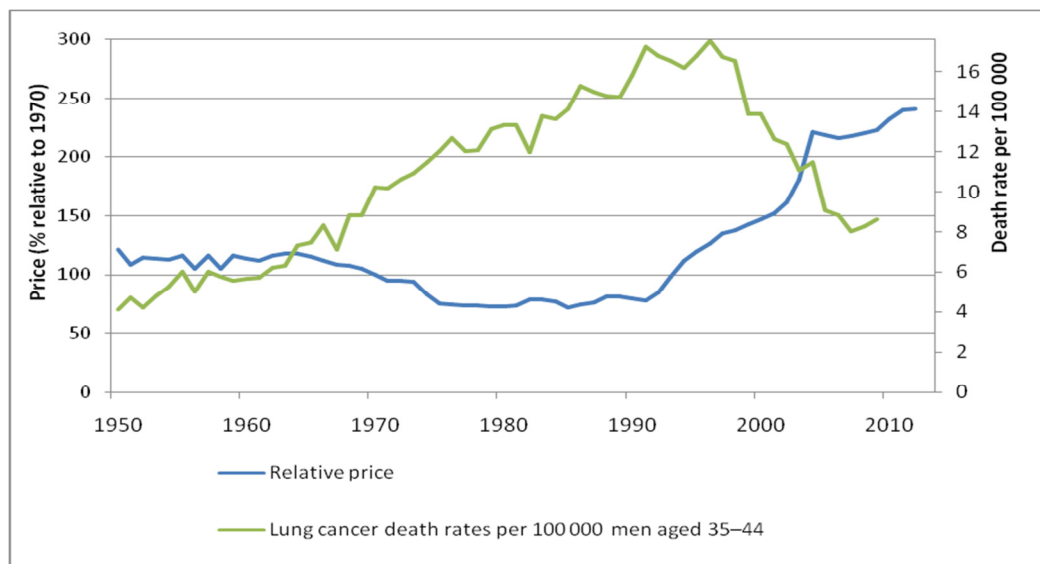
Postoje mnoge prednosti prestanka pušenja, a kod niz ozbiljnih bolesti one se javljaju ubrzo nakon prestanka pušenja. Samo godinu dana nakon prestanka pušenja, rizik od koronarne bolesti srca je kod bivšeg pušača upola manji nego kod pušača. Pet do petnaest godina nakon prestanka pušenja rizik od moždanog udara smanjuje se na rizik nepušača. Deset godina nakon prestanka pušenja, rizik od raka pluća pada na oko polovicu rizika pušača, te se smanjuje rizik od raka usne šupljine, grla, jednjaka, mokraćnog mjehura, maternice i gušterače.

Primjeri iz zemalja

U Turskoj, od 2008. godine trošarina je narasla na 84,2%, a zajedno s provedbom drugih propisa poput zabrane pušenja u zatvorenom prostoru i oglašavanja duhanskih proizvoda, to je dovelo do relativnog smanjenja pušenja za 13% između 2008. i 2012. g., što predstavlja smanjenje učestalosti pušenja među odraslima s 31,2% na 27,1% .

Francuska je također ostvarila značajne zdravstvene i gospodarske koristi od oporezivanja duhana. Vlada je bitno i redovito povećavala porez od početka 1990.-ih do 2005., utrostručujući cijene cigareta prilagođene inflaciji. To je dovelo do smanjenja prodaje za više od 50%. Zdravstveni učinak ovog dramatičnog smanjenja potrošnje postao je vidljiv tek nekoliko godina kasnije, sa smanjenjem stope smrtnosti od raka pluća među mladim ljudima. Stopa smrtnosti među muškarcima u dobi od 35 do 44 godine također je smanjena za 50 % od 1996. g. (Vidi prikaz 1). Nakon razdoblja nepromijenjenih stopa između 2005. i 2009. godine, Francuska je ponovno počela redovito povećavati poreze od 2010. g.

Prikaz 1: Cijene cigareta (porast s povećanjem poreza) i stope smrtnosti od raka pluća, Francuska, 1950. – 2010.

Izvor: Graf reproduciran iz podataka Hill C. *Prévention et dépistage des cancers [Prevenција raka i skrining]*. *Bulletin du Cancer*. 2013; 100:6.

Napredak u provedbi Okvirne konvencije SZO-e o nadzoru nad duhanom

U prosincu 2013. g. zemlje članice Europske regije potpisale su Ašgabadsku Deklaraciju koja obvezuje zemlje na ubrzanje napora na potpunoj provedbi Okvirne konvencije SZO-e o nadzoru nad duhanom, obraćajući pažnju na ponudu kao i na potražnju za duhanom. Deklaracija je potpisana u Ašgabat, u Turkmenistanu, za vrijeme Ministarske konferencije Europske regije SZO-e o prevenciji i kontroli nezaraznih bolesti, u kontekstu *Zdravlja 2020*.

Korisne web-stranice

Ashgabat Declaration on the Prevention and Control of Noncommunicable Diseases in the Context of Health 2020

<http://www.euro.who.int/en/media-centre/events/events/2013/12/ashgabat-conference-on-noncommunicable-diseases/documentation/declaration/ashgabat-declaration-on-the-prevention-and-control-of-noncommunicable-diseases-in-the-context-of-health-2020>

World No Tobacco Day

<http://www.euro.who.int/en/health-topics/disease-prevention/tobacco/world-no-tobacco-day/2014-raise-taxes-on-tobacco>